

Itä-Savo

Riitta-Leena Lempinen-Vesa

Bravo, Rijeka! Barokna opera bila je nevjerojatan događaj, u kojem je Händelova glazba zvučala svježije, pjevači su bili nevjerojatni, a publika iznenađena, nasmijana i ostavljena bez daha.

Uzbuđujući, nenametljiv, a opet pun poštovanja, iznimno vješt, živahan i nadasve prema najvišim glazbenim standardima. Prva izvedba Opere riječkog HNK-a pokazala je strahovito dobre pjevače uz zabavu, pronicljivost i iznenađenja, ali sve stilski odmjereno.

Barokna opera asocira na prašnjave perike i dosadne kantate. Srećom, dojam je u potpunosti drugačiji. Barokna glazba može se grozno i pretjerano svirati, ali u ovom slučaju Händelova je glazba bila ritmična, zvučna, deskriptivna, lijepa i emotivna. Kako bilo, raspon mogućnosti izvedbe je velik, a ovo je u najgorem slučaju ritmična glazba.

Barok kao stilska epoha donio je prekomjerje, veselje i rastakanje granica, a kao vrijeme užitka i velikih proslava otvorio vrata imaginaciji, groteski, ali i vještini. Iz ovoga izvire i golema hrvatska produkcija, koja donosi i neke ozbiljne elemente.

Ponajviše, ovaj je *Julije Cezar* zabavan, zadivljujuć za publiku, suvereno vješt i topao.

Riječki *Julije Cezar* je barok u svojem najboljem obliku, glazbeno i režijski. Početak i kraj predstave smješteni su u sadašnjost i započinje sa sjedećom probom opere - orkestralnom probom u kojoj sjede na pozornici i pjevaju. Ovaj trenutak razlaže glamur pjevačkog posla - rade selfije, šminkaju se, bacaju banane, izvode gluposti dok drugi pjevaju.

Malo-pomalo solisti prelaze u svoje uloge te se turobna scena probe pretvara u svijet Cezara, Kleopatre, Ptolomeja i Pompeja, u svijet intrige, ubijanja protivnika, tugaljivih udovica, sinovljeve osvete, ljubavi i rata.

Iako zvuči kao tragedija, *Julije Cezar* je šarolika i duhovita zabava, raznovrstan program koji obiluje elementima sadašnjosti i prošlosti, koji pretjeruje i koji se šali, koji povezuje čudne i nespojive stvari te tako održava publiku budnom i uvijek iznenađenom kroz ovo dugačko djelo.

Četiri sata publika je bučala, smijala se, pljeskala i živjela uz izvedbu. Iako su se kostimi i maska mijenjali nekoliko puta tijekom predstave, bilo je lako pratiti likove. Večer je završila uz uzvikivanje i pljeskanje rasprodanog dvorca koje se pretvorilo u stajaće ovacije.

Gotovo karnevaleskna režija funkcionira kada je uparena s glazbenom interpretacijom najviše razine i Händelovom uhu ugodnom partitutom. Australsko-nizozemski dirigent Benjamin Bayl pokazao je da u potpunosti vlada Händelom te je omogućio njegovoj glazbi disati, skakati, plakati i smijati se. Iako je svirao i čembalo, ravnao je malim orkestrom kao fino podmazanim i preciznim strojem.

Tijekom predstave učinilo mi se: savršeno je biti ovdje i sada.

Orkestar je bio malen, ali brz u reakciji i sprema na prilagodbe. Zvuk je bio ujednačen te su se mogli pratiti veseli i izrugujući tonovi. Udio recitativa i govorenih dijelova relativno je veliki te su heroji ove večeri instrumentalisti *continuo* grupe. Radnja se razvija kroz brze razgovore, a velike arije služe da bismo se dublje uronili u osjećaje i situaciju.

Arije su srž barokne opere. Česta su zahtjevna djela s brzim obrascima koji izražavaju ponekad ljutnju, a ponekad kipuću ljubav ili sreću.

Djelo zahtjeva sjajni pjevački ansambl, a upravo takav je došao iz Hrvatske u Savonlinnu, pri čemu su skoro svi solisti Hrvati. Nevjerojatna je razina pjevanja koja dolazi iz tako male države!

U baroku je bilo normalno da se žene pojavljuju u muškim ulogama, kao i da ženske role pjevaju kontratenori. Oboje se može vidjeti sada na pozornici Olavinlinne – čak tri solistice pjevaju muške uloge.

Ulogu Julija Cezara pjeva sjajna *mezzosopranistica* Diana Haller, rođena Riječanka. Prekrasni, snažni koloraturni *mezzo* nevjerojatno lako izvodi nevjerojatno teške arije, a kao Cezar nije samo duhovita, već i ratoborna i muževna. Haller pokazuje mediteransku toplinu i osunčanost.

Anamarija Knego u ulozi Kleopatre jednako je šarmantna i suverena te se poigrava varijacijama i uživa u emocijama arija.

Kada ovaj par dođe do prizora u krevetu, drhtava, krivudava arija i stenjanje dobivaju potpuno novo značenje. Otvara se novi pogled na povijest glazbe.

Cornelia, koja tuguje za ubijenim mužem, izuzetno je tragičan lik: nije dovoljno što je ostala udovica. Osim toga, neprijatelji se zaljubljuju u Corneliju i zbližavaju se s njom, u ovoj režiji je također siluju i zatvaraju. Njezina sudbina je tugovati i biti žrtva, zahtijevati osvetu. Dubravka Šeparović Mušović ima blistav, vrlo nizak i okrugao *mezzo* posebne snage i boje.

Rachel Kelly, koja je naglo uskočila u ulogu Sextusa, odnosno Sesta, briljantno izvodi svoju ulogu osvetoljubivog sina, a Sonja Runje u ulozi Ptolemeja prekrasan je okrutni kralj mučitelj.

U izvedbi nastupaju i tri solista: mekani bas-bariton Luka Ortar u ulozi Achileja, šarmantni kontratenor Franko Klisović kao Nireno i Ivan Šimatović kao Curio, samozaposleni Cezarov poslužnik.

Zbora nema, ali akciju na pozornicu donose plesači, koji čas glume neobičnog domara, čas vojnika ili starca bez roda. Plesači često stvaraju skupine koje nas podsjećaju na čudne vizije i bića sa slika Hieronymusa Boscha.

Groteskni, proizvoljni jezik plesa stvara fini kontrast nedvosmislenoj ljepoti i harmoniji glazbe.

Videozapisi su važan aspekt ove režije. Na stražnjem zidu ponekad se pojavljuje više lica pjevača, ponekad rajsko bilje ili lijepi ukrasi.

Publika, dotad već naviknuta na zabavu, zaprepastila se i utišala kada su na stražnjem zidu osvanule slike Olavinlinne i riječke opere koja se počela urušavati. Ubrzo su i dvorac i opera gorjeli, kao i njihova okolica.

Ove slike, srušenih i gorućih spomenika, vidjeli smo posljednjih mjeseci. Vidjeti uništeni dvorac bio je dobrodošao podsjetnik na vrijeme u kojem živimo.

Ponekad je poruka obrade slike dvorca bila drugačija: dvorac je bio odmorište i lječilište, a kazalište *shopping* centar. Moć novca i rat, dvije horor slike.

Na rat u Ukrajini podsjetio je i trenutak kada je Cezar tražio prikladno oružje za sebe kako bi krenuo u rat. Mač nije poslužio, zolja je bila izvrstan rekvizit za proganjajući obrazac glazbe, ali Cezar je u rat otišao s oklopnim vozilom.

Da, i ovo je ortodoksni barokni horor: čak i teške stvari mogu se iznijeti na pozornicu, dirljive i aktualne, frapantne.

Riječki *Julije Cezar* ne dosadi, iako je djelo dugo, orkestar mali i nema zbora. Gotovo prozirna delikatna tekstura glazbe čisti uši i um. Tijekom predstave sinula mi je misao: super je sada biti ovdje.

Na kraju se vraćamo početnim vježbama i svakodnevnom životu. Ili nikako: pjevači navlače bijela zaštitna odijela i padaju jedan za drugim na tlo. Što sada? Nuklearno uništenje, klimatske promjene?

I još jedan detalj: intendant HNK-a i redatelj opere Marin Blažević nekoliko puta prošeće pozornicom kao scenski radnik. Ne ponaša se ispravno po Cezarovom mišljenju, dobiva gestu koja znači: idiot, potpuna budala.

Ima nešto mediteranski spontano i nepopustljivo u ovim slikama. Prva barokna opera u povijesti dvorca, nadamo se, neće biti i posljednja.